

ПРОТОКОЛ
№12 від 24 квітня 2025 року
засідання кафедри всесвітньої історії
на якому проведено презентацію та обговорення
наукових результатів дисертації
Рички Юрія Володимировича
«БАСКСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ «ПРОЄКТ» В ІСПАНІЇ (1895-
2018 РР.): ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ,
ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ, ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ
ЖИТТЯ» поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 032 Історія та археологія

ГОЛОВУЮЧИЙ: Г.М.Надтока – професор кафедри всесвітньої історії Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, доктор історичних наук, професор.

ПРИСУТНІ:

Андрєєва Світлана Серафимівна – доцентка кафедри всесвітньої історії всесвітньої історії, кандидатка історичних наук, **Гринь Дмитро Костянтинович** - доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат історичних наук, **Горпинченко Інна Володимирівна** - доцентка кафедри всесвітньої історії, кандидатка історичних наук, **Драч Оксана Олександрівна** - професорка кафедри всесвітньої історії, доктор історичних наук, **Надтока Геннадій Михайлович** - професор кафедри всесвітньої історії, доктор історичних наук, **Саган Галина Василівна** - професорка кафедри всесвітньої історії, доктор історичних наук, **Срібняк Ігор Володимирович** - завідувач кафедри всесвітньої історії, доктор історичних наук, професор, науковий керівник, **Лазько Єлизавета Сергіївна** – секретарка кафедри всесвітньої історії.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Презентація наукових результатів дисертації Рички Юрія Володимировича «БАСКСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ «ПРОЄКТ» В ІСПАНІЇ (1895-2018 РР.): ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ, ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ, ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки та її обговорення для надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

СЛУХАЛИ:

Здобувача *Ричку Юрія Володимировича* з презентацією наукових результатів дисертації «Баскський національний «проект» в Іспанії (1895-

2018 рр.): ідеологічні засади, практична реалізація, вплив на суспільно-політичне життя», що подаватиметься на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки.

Здобувач **Ричка Ю. В.** ~~повідомив членам кафедри про те, що у роботі відтворено~~ представив загальну картину зародження й розвитку баскського націоналізму, його ідеологію та політичні цілі й практичні наслідки для Країни Басків.

Ним було зокрема досліджено витoki й простежено шляхи розвитку баскського національного руху та з'ясовано причини його найбільшого піднесення в період Першої світової війни та у 20-х і 30-х роках ХХ століття, коли Баскська Націоналістична партія поширила свій вплив на всі баскські провінції, очоливши першу кампанію ~~на користь~~ із здобуття автономії для Країни Басків. Президентом новоутвореної автономії став Рамон де ла Сота Абурто, а його однодумці ~~єтати~~ були обрані сенаторами в іспанських кортесах для Гіпускоа, Наварри та Біскаїї. Ця електоральна сила – у поєднанні з контролем комунії з боку поміркованих членів партії дозволила націоналістичному руху просувати свої ідеї починаючи від ради Біскаїї на користь регіональної реінтеграції або навіть статуту автономії для Країни Басків. Комунія взяла приклад з регіональної ліги Каталонії та чітко вирішила розіграти карту автономності, що збіглося з моментом найбільшого баскського націоналістичного буму під час доби Реставрації. Щоб досягти автономії, спільнота модерувала свій політичний проєкт, навіть визнавши «єдність іспанської нації» в тексті послання, надісланого радами провінцій до уряду, щоб отримати підтримку решти політичних сил для отримання автономії.

У дисертації розглянуто вплив франкізму на подальшу радикалізацію баскського націоналізму. Громадянська війна в Іспанії увійшла в баскський націоналістичний дискурс як іспанська агресія проти баскських провінцій, що супроводжувалося істотним обмеженням прав баскської нації. Військова диктатура спричинила так звану «приватизацію націоналістичної політики», яка витіснила національні потуги в приватну сферу та перетворила політичну філософію на складову баскської ідентичності, намагаючись придушити будь-яке публічне вираження таких настроїв. Іншими словами, баскський націоналізм набув виміру народної традиції, яка підтримувалася та передавалася через родину та сім'ю, а також була ідеологією та політичним рухом. Така інтерналізація націоналізму сприяла не лише його політичному виживанню, а й безперервному увічненню через появу молодих, націоналістично налаштованих басків, які розпочали жорстоку, відверту війну проти диктатури.

ВИСТУПИЛИ:

Проф. Надтока Геннадій Михайлович висловив низку важливих зауважень і пропозицій, що мають істотне значення для концептуального та змістового доопрацювання дослідження. Зокрема, він звернув увагу на

термінологічну нечіткість у формулюваннях, що використовуються в четвертому розділі. Проф. Г.М.Надтока наполягав на необхідності використання терміна «врегулювання мирного процесу», оскільки він точніше передає сутність політичного й суспільного діалогу, що відбувався у зв'язку з поступовим роззброєнням ЕТА, інтеграцією баскських політичних сил у загальноіспанський політичний простір та посиленням автономних інституцій. Така зміна дозволить уникнути двозначностей і наблизити дослідження до загальноприйнятої термінології миротворчих процесів у політологічній та міжнародній літературі. Він звернув окрему увагу на потребу скоригувати методологічну рамку дослідження шляхом уточнення його об'єкта та предмета. На його думку, наразі у роботі ці категорії або зміщені, або недостатньо чітко розмежовані. З огляду на зміст роботи, доцільно розглядати об'єктом дослідження басків в Іспанії як етнополітичну спільноту, що функціонує в межах конкретного соціокультурного, історичного та правового контексту. Водночас предметом має бути не просто національний рух чи ідеологія, а процес реалізації баскського національного проєкту, тобто сукупність політичних, ідеологічних, інституційних і соціальних дій, спрямованих на досягнення автономії, визнання ідентичності та політичного самовизначення. Крім того, професор Надтока застеріг щодо некоректного порівняння басків і русинів, яке наявне в роботі. На його думку, таке порівняння є методологічно сумнівним через надто різні історичні контексти, рівень політичної активності, ступінь інституційної організації та міжнародного резонансу обох етнічних груп. Він вважає, що проведення таких аналогій може не лише спростити складну природу баскського націоналізму, але й спотворити логіку дослідження, відволікаючи увагу від головної теми. Відтак, доцільно або повністю вилучити ці паралелі, або глибше теоретично обґрунтувати їх, якщо автор вважає їх принциповими для структури роботи.

Окремо проф. Г.М. Надтока звернув увагу на необхідність перегляду або уточнення періодизації процесів, що досліджуються в роботі, зокрема наведення чітких хронологічних меж і змістовного наповнення кожного етапу. Це дозволило би краще відобразити динаміку розвитку баскського національного руху, зокрема простежити зміни в стратегіях, формах політичної участі та реакціях іспанської держави на націоналістичні ініціативи.

Доц. Андрєєва Світлана Серафимівна наголосила на доцільності включення окремого підсумкового блоку з висновками до першого розділу. Такий підхід сприятиме узагальненню викладеного матеріалу, дозволить чітко окреслити проміжні результати аналізу національного руху басків у ретроспективному та історико-контекстуальному ключі. Висновки також мають стати логічним містком до наступних розділів, де розглядатиметься політична еволюція баскського питання та його сучасні прояви. Їхнє включення посилить аналітичну складову роботи і дозволить читачеві краще орієнтуватися в загальній логіці викладу. Доц. С.С.Андрєєва звернула увагу

на його надмірну розлогість і порадила скоротити його обсяг, залишивши лише ті положення, які справді мають суттєве значення для вітчизняної науки й ще не були належно висвітлені в українській історіографії. Це дозволить уникнути дублювання загальновідомих положень, які вже не є новими, і виокремити справді авторські підходи та аналітичні спостереження автора. Також було акцентовано увагу на необхідності впорядкування джерельної бази дослідження. У межах загального переліку джерел рекомендовано чітко систематизувати матеріали за типами: архівні документи, опубліковані джерела, інтернет-ресурси, тощо. Така структуризація сприятиме не лише полегшенню роботи з текстом, а й продемонструє рівень наукової організованості автора, його вміння критично підходити до джерел різного походження та забезпечить прозорість використаних даних.

Доц. Гринь Дмитро Костянтинович представив рекомендації щодо посилення зовнішньополітичного контексту у висновках дослідження. Зокрема, запропонував ввести згадки про роль Європейського Союзу та НАТО у врегулюванні баскського питання або принаймні у формуванні загального безпекового середовища, в якому цей процес відбувався. Окремо було порушено питання щодо редагування технічних елементів дослідження. Доц. Д.К.Гринь звернув увагу на неузгодженість або неточності у скороченнях, поданих англійською та українською мовами. Крім того, було наголошено на доцільності розширення понятійно-категоріального апарату дослідження. Йдеться про уточнення та глибше опрацювання ключових категорій, зокрема таких, як націоналізм, автономія, ідентичність, політична суб'єктність тощо. Їх систематичне застосування, чітке визначення та прив'язка до конкретного контексту баскського національного руху дозволять забезпечити більшу концептуальну цілісність роботи та підвищити її аналітичну глибину.

Проф. Драч Оксана Олександрівна звернула увагу на необхідність перегляду загальної структури дослідження з урахуванням логіки, закладеної у його назві. Зокрема, вона зазначила, що назва роботи передбачає наявність трьох чітких складових: засади, реалізація та вплив баскського національного руху. Відповідно, структура розділів і внутрішній логічний поділ змісту мають бути гармонізовані із цими компонентами. Це дозволить забезпечити внутрішню відповідність між темою, завданнями та викладом матеріалу, а також зробить роботу більш прозорою й зрозумілою для читача. Зміни у структурі мають бути спрямовані на те, щоб кожен із зазначених елементів (ідеологічні передумови, практичні форми реалізації та наслідки для регіональної й загальноіспанської політики) були достатньо виокремлені та глибоко розкриті.

Крім того, було висловлено рекомендацію щодо необхідності розширення джерельної бази. Проф. О.О.Драч підкреслила, що попри наявність якісного базового корпусу джерел, доцільно доповнити роботу

новими публікаціями, архівними матеріалами та сучасними аналітичними документами, що дозволять глибше дослідити розвиток баскського націоналізму. Особливу увагу варто звернути на джерела, що висвітлюють позиції самих басків, включаючи програми політичних партій, матеріали автономних урядових структур, аналітичні звіти міжнародних організацій та незалежних дослідницьких центрів. У цьому контексті проф. О.О.Драч також надала автору значний перелік додаткових джерел, які рекомендовано включити до основного корпусу, що безперечно поглибить джерельну основу та посилить аргументацію в дослідженні. Окремим пунктом у її зауваженнях стала методологічна складова роботи. Було запропоновано доповнити розділ, присвячений методології, окресленням критеріїв національної та етнічної ідентичності, які використовуються для аналізу політичної та культурної самосвідомості баскського народу. Такий підхід дозволить не лише конкретизувати понятійний апарат, а й обґрунтувати вибір аналітичних інструментів, застосованих у дослідженні.

Проф. Срібняк Ігор Володимирович висловив низку важливих і концептуальних зауважень, що стосуються як змістової, так і формальної частини дослідження. Зокрема, він звернув увагу на необхідність перегляду фрагментів, у яких подається загальна інформація в рамках історіографічного огляду. Було зауважено, що такі відомості часто мають описовий, а не аналітичний характер, що може знижувати наукову цінність відповідного розділу. У зв'язку з цим проф. І.В.Срібняк рекомендував чітко відмежувати власне історіографічний аналіз (тобто критичний огляд наукових праць) від вступної загальної інформації, яка не має безпосереднього відношення до розвитку наукової думки з обраної тематики.

Крім того, І.В.Срібняк наголосив на доцільності віднесення праць Тімоті Снайдера до історіографії. Йдеться про авторитетного дослідника, чії праці мають значення не лише в контексті вивчення Центрально-Східної Європи, а й у ширшому вимірі – для аналізу націоналізму, політики пам'яті, насильства та ідентичності. Також звернув увагу на необхідність значно розширити перелік баскських засобів масової інформації, які використовуються у роботі. На його думку, ЗМІ є важливим джерелом не лише для розуміння інформаційного простору регіону, але й для аналізу формування суспільної думки, трансляції національної ідентичності та політичної мобілізації. Рекомендується звернутися до широкого спектра як друкованих, так і електронних медіа – від офіційних видань автономного уряду до незалежних або ідеологічно забарвлених платформ. Це дозволить краще простежити динаміку дискурсу, що супроводжував розвиток баскського націоналізму. Окремо було підкреслено, що понятійно-категоріальний апарат і методологія дослідження залишаються недостатньо розробленими. Було рекомендовано розширити опис основних категорій (нація, автономія, суб'єктність), а також чітко окреслити використовувані методи. Нарешті, було звернено увагу на низку концептуальних і технічних аспектів. Ігор Володимирович зазначив наявність невідповідності між поставленими дослідницькими завданнями та

сформульованими висновками, що потребує особливої уваги. Рекомендується ще раз звірити логіку дослідження: чи кожне із завдань справді відображено у результатах і чи висновки безпосередньо впливають із проведеного аналізу. Крім того, прозвучала рекомендація збільшити загальний обсяг роботи, особливо в частинах, що потребують розширення аналізу або джерельного обґрунтування. Також було запропоновано переглянути термінологію та правопис з метою усунення помилок, повторів і стилістичних невідповідностей.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати дисертацію і наукові публікації Рички Юрія Володимировича на тему «Баскський національний «проект» в Іспанії (1895-2018 рр.): ідеологічні засади, практична реалізація, вплив на суспільно-політичне життя» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки такими, що відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261(зі змінами).

2. За умови врахування дисертантом висловлених до його дисертації зауважень рекомендувати дисертацію Рички Юрія Володимировича на тему «Баскський національний «проект» в Іспанії (1895-2018 рр.): ідеологічні засади, практична реалізація, вплив на суспільно-політичне життя» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 032 Історія та археологія, галузь знань 03 Гуманітарні науки до проходження публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації для надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Завідувач кафедри

Ігор СРІБНЯК

Секретар засідання

Єлизавета ЛАЗЬКО